

ความ

ไม่สอดคล้องเชิงนโยบายและการสื่อสารภาวะวิกฤต: บทวิพากษ์การจัดการปัญหาน้ำมันขาดแคลนของ รัฐบาลไทย

ลลิต จันทนะมาพะกะ^{1*} นันทพร บัวทอง ² จิตรลดา เจริญสุข ³ ธนัสภา โรจนตระกูล⁴

รับบทความ: 22 มิถุนายน 2569 แก้ไขบทความ: 21 กรกฎาคม 2569 ตอรับบทความ: 22 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงของประเทศไทย ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 ผ่านกรอบการวิเคราะห์แบบบูรณาการ 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ การสื่อสาร ภาวะวิกฤต และนโยบายสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า วิกฤตการณ์ดังกล่าวมีรากฐานมาจากข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐ ในการบริหารจัดการวิกฤตอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ความล้มเหลวในการแทรกแซงราคาทางเศรษฐศาสตร์ด้วยนโยบายตรึงราคาแบบเหมารวม ได้สร้างความบิดเบือนต่อกลไกตลาดและบั่นทอนสภาพคล่องของกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง นำไปสู่ภาวะชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน ปัญหาหนี้งานที่รุนแรงนี้ บังคับให้ภาครัฐต้องใช้การสื่อสารภาวะวิกฤตแบบลดทอนปัญหาและผลกระทบ ซึ่งสวนทางกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ นำไปสู่วิกฤตความเชื่อมั่นอย่างรุนแรง ท้ายที่สุด ปรากฏการณ์ทั้งหมดได้สะท้อนความล้มเหลวในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ที่มีลักษณะตั้งรับ และเกิดสภาวะความล่าช้า กว่า 3 สัปดาห์ในการปลดล็อกข้อจำกัดด้านโลจิสติกส์ บทความนี้จึงเสนอแนะให้ภาครัฐปรับกระบวนการตัดสินใจจากการอุดหนุนราคาแบบเหมาจ่ายไปสู่มาตรการช่วยเหลือเฉพาะจุด ยกระดับการสื่อสารบนฐานของความโปร่งใส และสร้างกลไกการบริหารวิกฤตที่ยืดหยุ่น (Agile Crisis Management) เพื่อฟื้นฟูความไว้วางใจและเพิ่มภูมิคุ้มกันในการรับมือกับความผันผวนในอนาคต

คำสำคัญ: วิกฤตการณ์น้ำมัน การบริหารภาวะวิกฤต นโยบายสาธารณะ การสื่อสารภาวะวิกฤต กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง

¹⁻³ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล

สงคราม

* อีเมล: lalit.j68@psru.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล

สงคราม

Policy Inconsistency and Crisis Communication: A Critique of the Thai Government's Management of Fuel Shortages

Lalit Jantanamalaka ^{1*} Nanthapohn Buwthong ²

Chitlada Chaloensuk ³ Tanastha Rojanatrakul ⁴

Abstract

This academic article aims to analyze the fuel shortage crisis in Thailand during March 2026 through a three-dimensional integrated analytical framework: economics, crisis communication, and public policy. The study reveals that the crisis is fundamentally rooted in the limitations of state capacity for systematic crisis management. Specifically, the failure of economic intervention through a blanket price control policy severely distorted market mechanisms and depleted the liquidity of the Oil Fuel Fund, ultimately leading to supply chain disruption. This severe operational constraint forced the government to employ crisis communication strategies based on problem minimization and scapegoating, which contradicted empirical realities and resulted in a severe deficit of public trust. Ultimately, these phenomena reflect a failure in public policy implementation, characterized by a reactive approach and a policy lag of over three weeks in resolving logistical bottlenecks. This article, therefore, recommends that the government shift its paradigm from blanket subsidies to targeted policy instruments, elevate transparency-based communication, and establish an agile crisis management mechanism. These measures are essential to restore public trust and enhance institutional resilience against future volatilities.

Keywords: Fuel Crisis, Crisis Management, Public Policy, Crisis Communication Oil Fuel Fund

¹⁻³ Graduate Student of Public Administration, Faculty of Social Science and Local Devolvment, Pibulsongkram Rajabhat University

⁴ Curriculum Lecturer of Public Administration, Faculty of Social Science and Local Devolvment, Pibulsongkram Rajabhat University

* E-mail : lalit.j68@psru.ac.th

บทนำ

พลังงานถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงระบบเศรษฐกิจและขับเคลื่อนการดำเนินชีวิตของทุกสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ เมื่อใดก็ตามที่เกิดความผันผวนของราคาน้ำมันในตลาดโลก ย่อมส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต อัตราเงินเฟ้อ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของทุกประเทศอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 ประเทศไทยต้องเผชิญกับบททดสอบครั้งสำคัญจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคตะวันออกกลาง ซึ่งเปรียบเสมือนคลื่นกระแทกภายนอก (External Shock) ที่ส่งผลให้ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกพุ่งสูงขึ้นอย่างฉับพลัน เพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลไทยได้พยายามดำเนินนโยบายเชิงรุกในระยะแรกด้วยการตั้งวอร์รูมพลังงานสั่งระงับการส่งออกน้ำมัน (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2569ก) และประกาศแทรกแซงกลไกตลาดโดยการตรึงราคาขายปลีกน้ำมันดีเซลไว้ที่ 29.94 บาทต่อลิตร ผ่านการอุดหนุนจากกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง (กระทรวงพลังงาน, 2569ก) เพื่อมุ่งหวังที่จะบรรเทาภาระค่าครองชีพของประชาชนและสยบความตื่นตระหนกในสังคม (รัฐบาลไทย, 2569ก)

อย่างไรก็ตาม "เจตนาที่ดี" ในทางการเมือง มักนำมาซึ่ง "ผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิด" (Unintended Consequences) ในทางเศรษฐศาสตร์เสมอ การตัดสินใจตรึงราคาพลังงานโดยฝืนกลไกตลาดโลกอย่างยืดเยื้อได้สร้างความบิดเบือนอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ (Mankiw, 2020) เมื่อต้นทุนที่แท้จริงสูงกว่าราคาขายที่ถูกลดควบคุม ผู้ประกอบการและสถานประกอบการน้ำมันจึงต้องเผชิญกับภาวะขาดทุนหากยังคงสั่งน้ำมันเข้ามาจำหน่ายตามปกติ ปรากฏการณ์นี้ได้ลุกลามสู่ปัญหาคอขวดด้านโลจิสติกส์และทำให้เกิด "ภาวะชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน" (Supply Chain Disruption) อย่างรุนแรงในช่วงกลางเดือนมีนาคม ส่งผลให้ประชาชนในหลายพื้นที่ทั่วประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์น้ำมันขาดแคลนหน้าสถานีบริการ (ไทยรัฐ, 2569ก) ในขณะเดียวกัน เครื่องมือหลักของรัฐอย่างกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงก็ต้องแบกรับภาระหนักจนขาดสภาพคล่องและมีตัวเลขติดลบสุทธิรวมกว่า 12,605 ล้านบาท (สำนักงานกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง, 2569) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของวินัยทางการคลังระดับชาติ

วิกฤตการณ์ที่ลุกลามนี้ กลับยิ่งเลวร้ายลงจาก "ความล้มเหลวในการบริหารจัดการภาวะวิกฤต" (Crisis Management Failure) ของภาครัฐเอง แทนที่จะเร่งวินิจัยรากเหง้าของปัญหาและออกมาตรการปลดล็อกเชิงโครงสร้างอย่างทันท่วงที รัฐบาลกลับเลือกใช้การบริหารงานแบบตั้งรับ (Reactive Approach) ควบคู่ไปกับการสื่อสารสาธารณะที่สับสน ในขณะที่หน้าสถานีบริการไม่มีน้ำมันจำหน่าย ภาครัฐกลับเลือกใช้วาทกรรมลดทอนความรุนแรงของวิกฤต (Crisis Minimization) (Coombs, 2015) โดยยืนยันซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่าประเทศมีปริมาณน้ำมันสำรองเพียงพอ 95-104 วัน (กระทรวงพลังงาน, 2569ข) พร้อมทั้ง "ปลุกภาระ" โดยระบุว่าความปั่นป่วนที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการตื่นตระหนกและพฤติกรรมการกักตุนของประชาชนเอง (รัฐบาลไทย, 2569ค) การสื่อสารที่สวนทางกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์นี้ ไม่เพียงแต่ไม่สามารถระงับข่าวลือได้ แต่กลับยิ่งเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดความตื่นตระหนกในวงกว้าง นำไปสู่วิกฤตความเชื่อมั่นและบั่นทอนความไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อขีดความสามารถของรัฐ (State Capacity) กว่าที่รัฐบาลจะตระหนักถึงปัญหาและ

ออกมาตรการแก้ไขคอขวดด้านโลจิสติกส์ เช่น การผ่อนผันรถขนส่งน้ำมันวิ่งตลอด 24 ชั่วโมง (ไทยพีบีเอส, 2569ข) หรือการปลดล็อกให้ผู้ค้าน้ำมันสำรองออกมาจำหน่ายได้ (มติชน, 2569) ก็กินเวลายาวเลยไปเกือบ 3 สัปดาห์

เหตุการณ์น้ำมันขาดแคลนในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 จึงไม่ใช่เพียงภาพสะท้อนของปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ที่อุปสงค์และอุปทานขาดความสมดุล แต่เป็น "กรณีศึกษา" (Case Study) ชั้นดีที่เผยให้เห็นถึงจุดอ่อนและข้อจำกัดเชิงระบบโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินของไทยเมื่อต้องเผชิญกับภาวะวิกฤต อันสะท้อนให้เห็นถึงสถานะความล้มเหลวของรัฐ (Government Failure) (Wolf, 1993) ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการฉบับนี้จึงถูกจัดทำขึ้นโดยมี วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์พลวัตของวิกฤตการณ์น้ำมันดังกล่าวอย่างเป็นระบบ เพื่อทำความเข้าใจถึงกลไกความล้มเหลวเชิงนโยบายที่เกิดขึ้น และเพื่อถอดบทเรียนที่สำคัญสำหรับการออกแบบนโยบายสาธารณะในอนาคต

เพื่อให้การวิเคราะห์มีความลึกซึ้งและครอบคลุมทุกมิติ เนื้อหาสาระของบทความนี้จะถูกนำเสนอผ่านกรอบการวิเคราะห์แบบบูรณาการ 3 มิติ (Three-dimensional Analytical Framework) ประกอบด้วย (1) มิติทางเศรษฐศาสตร์ ที่จะเจาะลึกถึงผลกระทบของการแทรกแซงกลไกตลาดและการบิดเบือนราคา ที่นำไปสู่ความพังทลายของห่วงโซ่อุปทาน (2) มิติทางการสื่อสารภาวะวิกฤต ที่จะมุ่งวิพากษ์ความล้มเหลวในการบริหารความคาดหวังของประชาชนและการใช้วาทกรรมที่บั่นทอนความไว้วางใจ และ (3) มิติทางนโยบายสาธารณะ ที่จะชี้ให้เห็นถึงความล่าช้าในการขับเคลื่อนนโยบาย (Policy Lag) และข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐในการจัดการปัญหาเชิงโครงสร้าง

ในท้ายที่สุด บทความนี้จะประมวลผลการวิเคราะห์ทั้งหมดเพื่อนำเสนอ "บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย" ที่เป็นรูปธรรม โดยมุ่งหวังที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการจุดประกายให้หน่วยงานภาครัฐหันมาทบทวนกระบวนการตัดสินใจในการบริหารจัดการภาวะวิกฤต โดยรักษาสสมดุลระหว่างการแทรกแซงกลไกตลาด วินัยทางการคลัง และการสื่อสารในภาวะวิกฤต เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นและยกระดับความพร้อมในการรับมือกับวิกฤตการณ์ในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

แม้จะมีการศึกษาการบริหารวิกฤตและการอุดหนุนราคาพลังงานอยู่บ้าง แต่ยังคงงานที่วิเคราะห์วิกฤตน้ำมันของไทยแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงมิติเศรษฐศาสตร์ การสื่อสารภาวะวิกฤต และนโยบายสาธารณะ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ บทความนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว (Research Gap) โดยเสนอกรอบวิเคราะห์สามมิติที่แสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยระหว่างการแทรกแซงตลาด การสื่อสารของรัฐ และขีดความสามารถเชิงสถาบัน อันเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการบริหารวิกฤตภาครัฐของไทย (Scholarly Contribution)

นโยบายสาธารณะและการแทรกแซงตลาด (Public Policy & Market Intervention)

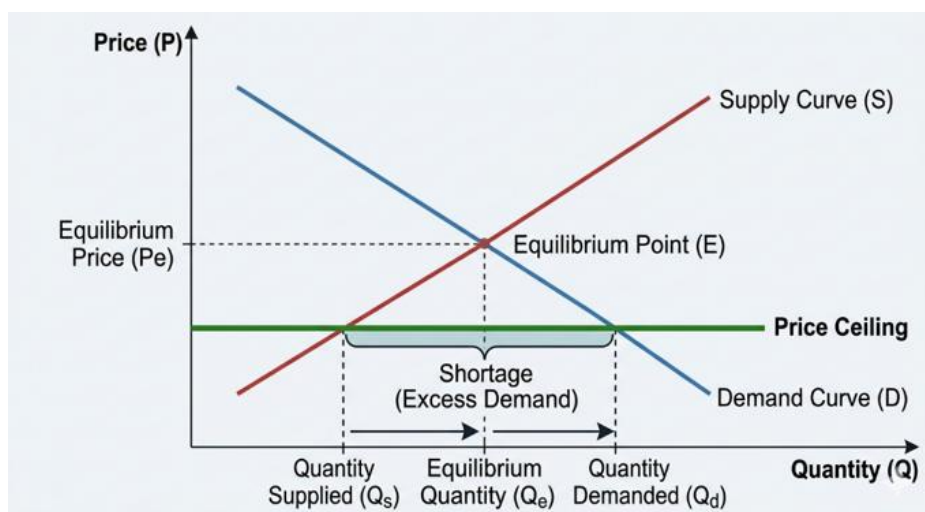
การใช้เครื่องมือทางนโยบาย (Policy Instruments) เพื่อแทรกแซงเศรษฐกิจ เป็นบทบาทพื้นฐานของรัฐบาลในการรักษาเสถียรภาพทางสังคม ในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลใช้ "กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง" (State Oil Fund) เป็นกลไกหลักในการให้เงินอุดหนุนแบบข้ามประเภท (Cross-subsidy) และการกำหนดเพดานราคา (Price Ceiling) เพื่อปกป้องผู้บริโภคจากความผันผวนของราคาพลังงานโลก อย่างไรก็ตาม ตามหลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค การที่รัฐบาลกำหนดราคาขายปลีกขั้นสูง (Maximum Retail Price) ไว้ต่ำกว่าราคาดุลยภาพของตลาด (Market Equilibrium Price) อย่างแข็งตัว ย่อมก่อให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาด (Market Distortion) (Mankiw, 2020)

เมื่อรัฐบาลบังคับใช้เพดานราคาในขณะที่ต้นทุนการนำเข้าน้ำมันดิบพุ่งสูงขึ้น ผู้ค้าน้ำมันภาคเอกชนและสถานีบริการจะเผชิญกับภาวะต้นทุนส่วนเพิ่มที่สูงกว่าราคาขาย นำไปสู่สมการความไม่สมดุลของตลาด โดยปริมาณความต้องการซื้อ (Quantity Demanded: Q_d) จะสูงกว่าปริมาณความต้องการขาย (Quantity Supplied: Q_s) ซึ่งสามารถแสดงผ่านความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

$$\text{Shortage} = Q_d - Q_s$$

(โดยที่ $Q_d > Q_s$ ณ ระดับราคาที่ถูกรับควบคุม)

ภาวะขาดทุนสะสมและปัญหาการเบิกจ่ายเงินชดเชยจากกองทุนน้ำมันที่ล่าช้า ก่อให้เกิดภาวะขาดสภาพคล่องทางการเงิน (Financial Illiquidity) ในระบบห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของภาคเอกชน ส่งผลให้ผู้ค้าตัดสินใจชะลอการสั่งซื้อน้ำมันเข้ามาเติมในคลังและสถานีบริการ ผลลัพธ์เชิงประจักษ์จึงปรากฏในรูปแบบของภาวะสินค้าขาดแคลน (Shortage) ในตลาด (Stiglitz & Rosengard, 2015)

ภาพที่ 1 กลไกการเกิดภาวะสินค้าขาดแคลน (Shortage) เมื่อรัฐบาลแทรกแซงราคาโดยกำหนดเพดานราคา (Price Ceiling) ต่ำกว่าราคาดุลยภาพตลาด (ดัดแปลงจาก Mankiw, 2020)

ทฤษฎีการสื่อสารภาวะวิกฤต (Crisis Communication Theory)

ในสถานการณ์ที่สังคมเผชิญกับความไม่แน่นอนสูง การสื่อสารภาวะวิกฤตของภาครัฐ (Public Sector Crisis Communication) ถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อย ทฤษฎีการสื่อสารภาวะวิกฤตตามสถานการณ์ (Situational Crisis Communication Theory: SCCT) ของ Coombs (2015) ระบุว่าองค์กรต้องเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและระดับความรับผิดชอบ เพื่อปกป้องความน่าเชื่อถือทางสถาบัน (Institutional Reputation)

หลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ การบริหารความคาดหวัง (Expectation Management) และการสื่อสารที่ตั้งอยู่บนความโปร่งใส (Transparency) หากรัฐบาลเลือกใช้กลยุทธ์การปลอบประโลม (Reassurance Strategy) โดยสื่อสารด้านเดียวว่า "ปริมาณน้ำมันมีเพียงพอ" แต่ละเลยที่จะอธิบายข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง (เช่น ปัญหาสภาพคล่องของผู้ค้าที่ทำให้กระบวนการขนส่งหยุดชะงัก) จะนำไปสู่ภาวะที่เรียกว่า "ช่องว่างความเชื่อมั่น" (Trust Deficit) (Seeger, 2006) เมื่อสารที่ส่งจากภาครัฐ (Government Message) ขัดแย้งกับประสบการณ์ตรงที่ประชาชนได้รับ (Empirical Experience) เช่น การพบเห็นสถานีบริการน้ำมันปิดตัว ประชาชนจะเกิดความรับรู้ถึงความไม่แน่นอนและพึ่งพาสัญญาณการเอาตัวรอด นำไปสู่พฤติกรรมการกักตุนสินค้าด้วยความตื่นตระหนก (Panic Buying) ซึ่งเป็นการขยายผลกระทบของวิกฤตให้รุนแรงยิ่งขึ้น (Yuen et al., 2020)

แนวคิดความล้มเหลวของรัฐ (Government Failure)

ในขณะที่รัฐบาลมักอ้างถึงความล้มเหลวของตลาด (Market Failure) เป็นเหตุผลในการเข้าแทรกแซงนโยบายพลังงาน แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในกรณีนี้สามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎี "ความล้มเหลวของรัฐ" (Government Failure) ซึ่ง Wolf (1993) อธิบายว่า เป็นสถานะที่การแทรกแซงของรัฐ (State Intervention) ไม่เพียงแต่ล้มเหลวในการแก้ไขปัญหา แต่ยังสร้างผลกระทบเชิงลบและก่อให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพ (Inefficiency) ที่รุนแรงกว่าการปล่อยให้กลไกตลาดทำงานอย่างอิสระ

ความล้มเหลวของรัฐในบริบทวิกฤตน้ำมันของไทย เกิดจากความแข็งตัวของนโยบาย (Policy Rigidity) ที่มุ่งเป้าหมายทางการเมืองระยะสั้นในการตรึงราคาเพื่อรักษาความนิยมทางการเมือง โดยปราศจากการประเมินขีดความสามารถทางการคลังและสภาพคล่องเชิงโครงสร้างของกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงอย่างรอบคอบ เมื่อประมวลแนวคิดทั้งสามเข้าด้วยกัน สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงกันเป็นลำดับเหตุและผล กล่าวคือ การแทรกแซงและบิดเบือนกลไกตลาด (Market Intervention) บั่นทอนความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience) จนเกิดภาวะชะงักงัน ซึ่งบีบให้ภาครัฐเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารภาวะวิกฤต (Crisis Communication) แบบลดทอนปัญหาและผลกระทบ เมื่อการสื่อสารสวนทางกับประสบการณ์ตรงของประชาชน จึงกัดเซาะความไว้วางใจและสะท้อนข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐและการนำนโยบายไปปฏิบัติ (State Capacity & Policy Implementation) นำไปสู่

ภาวะความล้มเหลวของรัฐ (Government Failure) ในบั้นปลาย กรอบความสัมพันธ์นี้ใช้เป็นแกนในการวิเคราะห์ในส่วนถัดไป

วิธีดำเนินการศึกษา

ดำเนินการศึกษาผ่านรูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับใช้วิเคราะห์และวิพากษ์ความไม่สอดคล้องเชิงนโยบายและการสื่อสารภาวะวิกฤตของรัฐบาลไทย ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเวลา (Timeframe) ในการรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 ถึง 23 มีนาคม พ.ศ. 2569 ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญที่เกิดการดำเนินนโยบายแทรกแซงราคา การเกิดภาวะชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน ลุกลามไปสู่วิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงหน้าสถานีบริการ และสิ้นสุดที่การออกมาตรการแก้ไขปัญหาคอขวดด้านโลจิสติกส์ของภาครัฐ

สำหรับกระบวนการรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ผู้ศึกษาได้แบ่งการรวบรวมออกเป็นสองส่วนหลักเพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของวิกฤตการณ์ ส่วนแรกคือการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ซึ่งประกอบด้วยเอกสารทางการคลังที่สำคัญ เช่น รายงานประมาณการฐานะกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง (ณ วันที่ 15 มีนาคม 2569) ที่แสดงให้เห็นถึงวิกฤตสภาพคล่องและตัวเลขการติดลบสะสม ตลอดจนเอกสารคำสั่งของฝ่ายบริหาร และข้อมูลด้านการสื่อสารภาวะวิกฤตของรัฐ (Government Crisis Communication Data) ซึ่งรวบรวมจากการแถลงข่าวและการให้สัมภาษณ์ของบุคคลระดับนำในรัฐบาลผ่านสื่อของรัฐ โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์พัฒนาการของสาระสำคัญ (Core Messages) ที่เปลี่ยนผ่านจากระยะการพยายามสร้างความเชื่อมั่นด้วยการยืนยันปริมาณน้ำมันสำรอง ไปสู่ระยะการปรับทิศทางวาทกรรมที่เชื่อมโยงปัญหาเข้ากับพฤติกรรมความตื่นตระหนกของผู้บริโภค และจบลงที่ระยะการประกาศมาตรการกำกับดูแลเชิงรุก

ในส่วนที่สอง ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากรายงานข่าวของสื่อมวลชนระดับชาติและระดับภูมิภาคที่น่าเชื่อถือ เพื่อสะท้อนภาพข้อเท็จจริงในพื้นที่ (Empirical Evidence) ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำมาจัดหมวดหมู่เพื่อแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์การชะงักงันของห่วงโซ่อุปทานระดับภูมิภาค เช่น การปิดตัวชั่วคราวของสถานีบริการน้ำมันกว่า 241 แห่งทั่วประเทศ (อมรินทร์ทีวี, 2569) พฤติกรรม การตื่นตระหนกและกักตุนสินค้าของประชาชน (Panic Buying) รวมถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจระดับฐานรากที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการรายย่อย (รัฐบาลไทย, 2569)

ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) บทความนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบกับการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์แบบบูรณาการ 3 มิติ เพื่อหาความขัดแย้งและช่องว่างระหว่าง 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ทิศทางการสื่อสารของรัฐบาล ข้อเท็จจริงเชิงโครงสร้างทางการคลังของกองทุนน้ำมันฯ และสถานการณ์เชิงประจักษ์จากรายงานข่าว จากนั้น ข้อมูลที่ผ่านการสังเคราะห์ทั้งหมดจะถูกนำมาวิเคราะห์เจาะลึกผ่านกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ได้วางไว้ในส่วนที่ 2 เพื่ออธิบายพลวัตความบิดเบือนของตลาดจากการแทรกแซงนโยบาย วิพากษ์ความล้มเหลวในการบริหารความคาดหวังที่นำไปสู่ช่องว่างความเชื่อมั่น (Trust Deficit) และชี้ให้เห็นถึงความล่าช้าเชิงนโยบายอันเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐในการจัดการภาวะวิกฤต

ทั้งนี้ เพื่อความน่าเชื่อถือทางวิชาการ การคัดเลือกเอกสารยึดเกณฑ์ความน่าเชื่อถือของแหล่ง ความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นวิกฤตน้ำมัน และการอยู่ในกรอบเวลา 1–23 มีนาคม พ.ศ. 2569 โดย กำหนดหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็น “สาระสำคัญของการสื่อสารเชิงนโยบาย” ที่ปรากฏใน เอกสารภาครัฐและรายงานข่าว และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulation) ระหว่างข้อมูลการคลังของกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ทิศทางการสื่อสารของรัฐ และสถานการณ์ เชิงประจักษ์ในพื้นที่

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์

การศึกษาวិเคราะห์ความไม่สอดคล้องเชิงนโยบายและการสื่อสารภาวะวิกฤตของรัฐบาลไทยต่อการ จัดการปัญหาน้ำมันขาดแคลนในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2569 ดำเนินการผ่านการตรวจสอบข้อมูลแบบ สามเส้า (Data Triangulation) โดยนำข้อมูลปฐมภูมิจากภาครัฐ มาประเมินร่วมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากรายงานข่าวของสื่อมวลชน 15 สำนัก และวิพากษ์ผ่านกรอบทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ถึงต้นตอของปัญหา ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. มิติเชิงนโยบายเศรษฐศาสตร์ การบิดเบือนกลไกตลาดและวิกฤตห่วงโซ่อุปทาน

เมื่อวิเคราะห์วิกฤตการณ์ภายใต้กรอบทฤษฎีการแทรกแซงและบิดเบือนกลไกตลาด (Market Distortion) ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาวะน้ำมันขาดแคลนหน้าสถานีบริการในช่วงไตรมาส แรกของปี พ.ศ. 2569 มิได้เป็นผลจากวิกฤตอุปทานโลกหรือการขาดแคลนน้ำมันดิบทางกายภาพ แต่เป็น "ภาวะขาดแคลนอันเกิดจากการแทรกแซงตลาด" ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐ ที่ผิดพลาด การพยายามฝืนกลไกตลาดโดยการกำหนดเพดานราคา (Price Ceiling) อย่างตายตัว ได้ทำลาย แรงจูงใจและกลไกการปรับสมดุลของภาคเอกชน จนนำไปสู่ความชะงักงันของระบบห่วงโซ่อุปทานในที่สุด

ปัญหาดังกล่าวเริ่มปรากฏชัดเจนตั้งแต่ช่วงต้นเดือนมีนาคม ท่ามกลางความผันผวนของราคาพลังงาน โลก ผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ในประเทศได้ประกาศครราคาดขายปลีกเพื่อสนองนโยบายบรรเทาภาระค่าครองชีพ ของรัฐบาล (The Standard, 2569; กระทรวงพลังงาน, 2569ก) ซึ่งการแทรกแซงลักษณะนี้ รัฐจำเป็นต้องมี ฐานะทางการคลังที่เข้มแข็งเพื่อชดเชยส่วนต่างต้นทุนให้ภาคเอกชน ทว่าข้อมูลเชิงประจักษ์จากรายงาน ประมาณการฐานะกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ณ วันที่ 15 มีนาคม 2569 กลับสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบาง เชิงโครงสร้างอย่างชัดเจน แม้บัญชีน้ำมันจะมีสถานะเป็นบวก 25,016 ล้านบาท แต่การตรึงราคาก๊าซหุงต้ม (LPG) ด้วยเหตุผลทางการเมืองได้สร้างภาระหนี้สะสมมหาศาลถึง 37,621 ล้านบาท ส่งผลให้สถานะสุทธิรวม ของกองทุนติดลบถึง 12,605 ล้านบาท (สำนักงานกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง, 2569) การอุดหนุนข้ามประเภท (Cross-subsidy) ในภาวะที่กองทุนฯ ติดลบ ถือเป็นความล้มเหลวทางนโยบายอย่างร้ายแรง เพราะเมื่อรัฐขาด สภาพคล่อง

ในการเบิกจ่ายเงินชดเชย ภาระต้นทุนส่วนต่างจึงตกไปอยู่กับผู้ประกอบการสถานีบริการและผู้ค้า มาตรการ 7 ในทันที เมื่อภาคเอกชนต้องจำหน่ายน้ำมันในภาวะขาดทุน แรงจูงใจในการดำเนินธุรกิจตามหลัก

เศรษฐกิจสหรัฐจึงสูญเสียมูลค่าไป ผลกระทบจากการผันผวนของราคาได้ลุกลามไปสู่ระบบการกระจายสินค้า อย่างรวดเร็ว โดยตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคมเริ่มมีสัญญาณเตือนถึงความตึงตัวของปริมาณน้ำมันเนื่องจากความต้องการที่พุ่งสูง แต่รัฐบาลกลับไม่สามารถปรับเปลี่ยนนโยบายได้ทันเวลาที่ จนปัญหาลุกลามทำให้ระบบโลจิสติกส์สะดุด (ประชาชาติธุรกิจ, 2569) เมื่อตลาดถูกแทรกแซงจนไม่สามารถใช้กลไกราคาเป็นเครื่องมือจัดสรรทรัพยากรได้ ภาครัฐจึงต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ซึ่งสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนในวงกว้าง

2. มิติทางการสื่อสารภาวะวิกฤต ความย้อนแย้งของข้อมูลและช่องว่างความเชื่อมั่น

เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์ผ่านกรอบทฤษฎีการสื่อสารภาวะวิกฤต (Crisis Communication Theory) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความรุนแรงของวิกฤตการณ์น้ำมันขาดแคลนในระดับพื้นที่ มิได้เกิดจากข้อจำกัดด้านกลไกเศรษฐกิจเพียงมิติเดียว แต่ถูกแรงปฏิกิริยาให้เลวร้ายลงด้วยความผิดพลาดเชิงกลยุทธ์ในการสื่อสารของภาครัฐ ที่ไม่สามารถบริหารจัดการความคาดหวังของสาธารณชน (Expectation Management) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่วิกฤตความศรัทธาและความเชื่อมั่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จุดเริ่มต้นของความล้มเหลวทางการสื่อสารมาจากการใช้กลยุทธ์ลดทอนความรุนแรงของปัญหาในช่วงต้นเดือนมีนาคม เมื่อเริ่มมีกระแสข่าวลือในระดับภูมิภาคระบุว่าน้ำมันหมด (เชียงใหม่นิวส์, 2569) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเลือกที่จะสื่อสาร ในลักษณะปฏิเสธวิกฤต โดยสื่อมวลชนรายงานว่ากระทรวงพลังงานได้ออกมายืนยันว่าสถานีบริการน้ำมันยังคงเปิดตามปกติ (ผู้จัดการออนไลน์, 2569) ในขณะเดียวกัน กระทรวงพลังงานยังได้ออกมาชี้แจงผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดความตื่นตระหนกเพิ่มเติมว่า มาตรการบังคับปิดสถานีบริการน้ำมันหลังเวลา 4 ทุ่มนั้น จะถูกนำมาใช้กับสถานการณ์วิกฤตเท่านั้น (ไทยพีบีเอส, 2569ก) วาทกรรมทางการสื่อสารที่มุ่งเน้นเพียงการปลอบประโลมเหล่านี้ กลับสะท้อนให้เห็นถึงความหลงทิศทางของภาครัฐ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สวนทางอย่างสิ้นเชิงกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่ประชาชนกำลังเผชิญหน้าสถานีบริการ เพราะในห้วงเวลาเดียวกันนั้น สื่อมวลชนได้รายงานว่าหลายพื้นที่เริ่มตึงตัวน้ำมันเนื่องจากความต้องการที่พุ่งสูง และเริ่มปรากฏภาพข่าวประชาชนต้องต่อคิวยาวเพื่อรอเติมน้ำมัน ขณะที่สถานีบริการบางแห่งในภาคใต้ต้องจำกัดการขายเพื่อเอาตัวรอดจากภาวะน้ำมันหมด (ข่าวสด, 2569ก) ความย้อนแย้งระหว่างวาทกรรมของรัฐกับความเป็นจริงที่ผู้บริโภคเผชิญ ได้สร้างรอยร้าวและทำลายความน่าเชื่อถือทางสถาบันลงอย่างรวดเร็ว เมื่อสถานการณ์ความชะงักงันของการกระจายสินค้าลุกลามเป็นวงกว้าง จนมีการสำรวจพบว่าสถานีบริการน้ำมันปิดตัวชั่วคราวมากถึง 241 แห่งทั่วประเทศ (อมรินทร์ทีวี, 2569) รัฐบาลกลับเลือกใช้วิธีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสื่อสารที่ผิดพลาดอย่างร้ายแรง ด้วยการเปลี่ยนผ่านจากการปฏิเสธวิกฤตไปสู่การผลักความรับผิดชอบ (Blame Shifting) โดยนายกรัฐมนตรีได้ออกมาเปิดเผยว่าการที่ประชาชนกักตุนทำให้เกิดความตึงตัวของน้ำมันในบางพื้นที่ (แนวหน้า, 2569) ตามหลักนิเทศศาสตร์และจิตวิทยาพฤติกรรม

การสื่อสารในลักษณะกล่าวโทษผู้รับสารแทนที่จะอธิบายถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ถือเป็นการกระทำที่บ่อนทำลายความไว้วางใจอย่างรุนแรง การที่ผู้กำหนดนโยบายระบุว่าประชาชนเป็นต้นเหตุของปัญหา กลับยิ่งกระตุ้นให้เกิดความหวาดระแวงและเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาให้เกิดปรากฏการณ์แห่ซื้อด้วยความตื่น

ตระหนก (Panic Buying) ที่รุนแรงยิ่งขึ้น ดังปรากฏหลักฐานเชิงประจักษ์จากภาพข่าวที่ประชาชนแห่เติมและกักตุนจนวน้ำมันดีเซลหมดเกลี้ยง และปั๊มน้ำมันหลายจังหวัดต้องปิดบริการ (ข่าวสด, 2569ข)

ความล้มเหลวในการบริหารภาวะวิกฤตทางการสื่อสารดำเนินมาถึงจุดอ้อมตัวในช่วงปลายเดือนมีนาคม เมื่อจนวนต่อหลักฐานเชิงประจักษ์ รัฐบาลจึงต้องออกมายอมรับสภาพปัญหาบางส่วน โดยออกมายืนยันว่าน้ำมันพอใช้ 103 วัน แต่ยอมรับว่าเกิดคอขวดในบางพื้นที่ (กรุงเทพธุรกิจ, 2569ข) การออกมายอมรับข้อบกพร่องของระบบโลจิสติกส์ในช่วงปลายของวิกฤต ถือเป็นการสื่อสารที่ล่าช้าและไม่ทันต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้ว การสื่อสารที่ขาดความโปร่งใสและไม่สะท้อนความจริงตั้งแต่ต้น จึงไม่เพียงแต่ไม่สามารถระงับวิกฤตได้แต่ยังแปรสภาพจากปัญหาการกระจายสินค้าธรรมดา ให้ลุกลามกลายเป็น "วิกฤตความเชื่อมั่น" ที่ฝังรากลึก ทำให้ประชาชนสูญเสียความไว้วางใจต่อประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐบาลอย่างสมบูรณ์

3. มิตินโยบายสาธารณะ ชัดความสามารถของรัฐและความล้มเหลวการบริหารจัดการภาวะวิกฤต

เมื่อวิเคราะห์วิกฤตการณ์น้ำมันผ่านมิตินโยบายสาธารณะ จะพบความล้มเหลวของการบริหารจัดการภาวะวิกฤตที่เกิดจากข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐอย่างชัดเจน โดยในช่วงต้นเดือนมีนาคม 2569 ภายหลังเกิดวิกฤตตะวันออกกลาง รัฐบาลไทยได้ตอบสนองเบื้องต้นด้วยการลุยแผนวิกฤตพลังงาน ตั้งวอร์รูม ห้ามส่งออก และจัดหาแหล่งผลิตใหม่ พร้อมกับการประกาศใช้กลไกกองทุนตรึงราคาน้ำมันพยุหราคาดีเซลคงที่ 29.94 บาท เป็นเวลา 15 วัน (กระทรวงพลังงาน, 2569ก) เพื่อมุ่งหวังที่จะสยบข่าวลือกักตุนน้ำมันจากสงครามตะวันออกกลาง (รัฐบาลไทย, 2569ก) อย่างไรก็ตาม แม้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานจะออกมายืนยันว่าปริมาณน้ำมันสำรองหาเพิ่มได้เป็น 95 วัน (กระทรวงพลังงาน, 2569ข) และมีการปรับสูตรน้ำมันโดยเพิ่มสัดส่วนไบโอดีเซล (เช่น B7 / B10) เพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าและลดต้นทุนในระยะสั้น (กรมประชาสัมพันธ์, 2569) แต่มาตรการเหล่านี้กลับไม่สามารถสกัดกั้นผลกระทบของกลไกตลาดหน้าสถานีบริการได้จริง

เมื่อเกิดปัญหาน้ำมันขึ้นจนดันต้นทุนขนส่งพุ่งสูง ภาคเอกชนได้จี้ให้รัฐช่วยตรึงราคา ลดภาษี และงดส่งออก (ไทยรัฐ, 2569) แต่ภาครัฐยังคงบริหารงานแบบตั้งรับ (Reactive Approach) โดยเน้นเพียงการออกมายืนยันว่าพลังงานไทยยังเพียงพอ รัฐบาลพร้อมดูแลราคาสินค้าไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน (รัฐบาลไทย, 2569ข) และระบุว่าปัญหาที่เกิดขึ้น รัฐบาลยืนยันน้ำมันไทยไม่ขาดแคลน ชี้บางปั๊มหักช่วงจากความต้องการสูงกว่าปกติ ขอประชาชนอย่าตื่นตระหนก (รัฐบาลไทย, 2569ค) ความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาคอขวดสะท้อนให้เห็นในช่วงกลางเดือนมีนาคม ที่ศูนย์บริหารสถานการณ์ฯ (ศบค.) เพิ่งเริ่มถกเข้มแนวทางขนส่งน้ำมันเพิ่มเที่ยววิ่ง และขยายเวลาจัดส่ง (รัฐบาลไทย, 2569ง) และรัฐบาลจำต้องเริ่มปรับราคาน้ำมันดีเซลแบบค่อยเป็นค่อยไป พร้อมกำหนดเพดานราคาไม่ให้เกินประมาณ 33 บาทต่อลิตร (กระทรวงพลังงาน, 2569ค) ควบคู่ไปกับการที่กระทรวงมหาดไทยเพิ่งออกคำสั่งผ่อนผันรถขนส่งน้ำมันวิ่ง 24 ชั่วโมง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน (ไทยพีบีเอส, 2569ก)

ความบกพร่องในการประเมินและบริหารจัดการภาวะวิกฤตดำเนินมาถึงจุดสำคัญในช่วงวันที่ 19-22 มีนาคม 2569 เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานต้องยุคลังน้ำมันใหญ่ สั่งเพิ่มรถขนส่งอีกเท่าตัว เพื่อเร่งแก้ปัญหาผู้ค้าตัดราคาหน้าปั๊ม (The Standard, 2569) ในขณะที่นายกรัฐมนตรียังคงเน้นย้ำว่าน้ำมันเพียงพอขอประชาชนไม่จำเป็นต้องกักตุน (รัฐบาลไทย, 2569) จนในที่สุด รัฐบาลจำต้องใช้มาตรการโครงสร้างขั้นเด็ดขาด โดยราชกิจจานุเบกษาได้เผยแพร่คำสั่งนายกรัฐมนตรี ปรับมาตรการน้ำมันให้ผู้ค้าน้ำมันสำรองออกมาให้บริการได้ (มติชน, 2569) ซึ่งในท้ายที่สุด การบริหารจัดการแบบไล่ตามปัญหาของภาครัฐ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดภาวะชะงักงันทั่วประเทศ แต่ยังสะท้อนความเสียหายระดับโครงสร้างจากการที่กระทรวงพลังงานต้องออกมาชี้แจงว่ากองทุนน้ำมันติดลบสูงถึง 2 หมื่นล้านบาท (ไทยพีบีเอส, 2569) นับเป็นภาพสะท้อนของความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายสาธารณะที่ขาดวิสัยทัศน์และการประสานงานที่รัดกุมอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้ คือ การเสนอกรอบวิเคราะห์เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงความล้มเหลวเชิงนโยบายเข้าด้วยกันเป็นห่วงโซ่เหตุปัจจัยเดียว กล่าวคือ การแทรกแซงราคาที่ฝืนกลไกตลาด (มติเศรษฐกิจศาสตร์) มิได้เป็นเพียงปัญหาการคลัง แต่เป็นต้นทางที่ก่อให้เกิดภาวะชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน และผลักดันให้ภาครัฐเลือกใช้การสื่อสารแบบลดทอนปัญหาและผลกระทบ (มติการสื่อสาร) ซึ่งเมื่อสวนทางกับประสบการณ์ตรงของประชาชน จึงเร่งให้เกิดพฤติกรรมกักตุนและกีดเซาะความชอบธรรมของรัฐ (มิตินโยบายสาธารณะ) การศึกษานี้จึงชี้ว่าวิกฤตน้ำมัน พ.ศ. 2569 เป็นวิกฤตเชิงสมรรถนะของรัฐ (State Capacity Crisis) มากกว่าวิกฤตอุปทานทางกายภาพ และเสนอว่าการวิเคราะห์วิกฤตสาธารณะควรพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสามมิติดังกล่าวไปพร้อมกัน แทนการมองแบบแยกส่วน อันเป็นข้อเสนอเชิงกรอบคิดที่สามารถประยุกต์กับการวิเคราะห์วิกฤตการบริหารภาครัฐกรณีอื่นได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความวิชาการฉบับนี้ได้ทำการศึกษาและวิพากษ์วิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงของประเทศไทยในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 ผ่านกรอบการวิเคราะห์แบบบูรณาการ 3 มิติ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นเชิงประจักษ์ว่า วิกฤตการณ์ที่ลุกลามจนสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานรากในหลายภูมิภาคนั้น แท้จริงแล้วไม่ได้มีสาเหตุหลักมาจากสภาวะน้ำมันขาดแคลนในระดับโลกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของ "ความล้มเหลวของรัฐ" (Government Failure) ในการบริหารจัดการภาวะวิกฤต ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ในมิติทางเศรษฐกิจศาสตร์ การดำเนินนโยบายตรึงราคาขายปลีกน้ำมันดีเซลที่ 29.94 บาทต่อลิตรอย่างแข็งตัว ท่ามกลางต้นทุนพลังงานโลกที่พุ่งสูงขึ้น ได้สร้างความบิดเบือนต่อกลไกตลาดอย่างรุนแรง การใช้นโยบายอุดหนุนข้ามประเภท (Cross-subsidy) ส่งผลให้กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงสูญเสียสภาพคล่องและมีสถานะติดลบรวมกว่า 12,605 ล้านบาท ภาระทางการคลังที่ซ่อนเร้นนี้ทำให้ระบบห่วงโซ่อุปทานของ

ภาคเอกชนเกิดภาวะชะงักงัน (Supply Chain Disruption) เมื่อผู้ค้าไม่สามารถแบกรับต้นทุนส่วนเพิ่มและชะลอการขนส่ง จึงลุกลามเป็นปัญหาน้ำมันขาดแคลนหน้าสถานีบริการ

ประการที่สอง ในมิติทางการสื่อสารภาวะวิกฤต ภาครัฐล้มเหลวในการบริหารความคาดหวังของประชาชน โดยเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดทอนความรุนแรง (Minimization) ผ่านการผลิตข่าวทกรม "น้ำมันมีสำรองเพียงพอ 104 วัน" และใช้กลยุทธ์ผลักภาระ (Scapegoating) ด้วยการกล่าวโทษว่าปัญหาเกิดจากพฤติกรรมการกักตุนของประชาชน (Panic Buying) การสื่อสารที่ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ในพื้นที่นี้ ยิ่งเป็นการขยายวงความหวาดระแวง และสร้าง "ช่องว่างความเชื่อมั่น" (Trust Deficit) ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การสื่อสารของรัฐบาลเป็นการสื่อสารแบบราชการที่เน้นระเบียบมากกว่าความรู้สึกของประชาชน รัฐบาลกักตุนข้อมูลสต็อกน้ำมันสำรอง (Strategic Petroleum Reserve) ไว้ แต่สื่อสารไม่ชัดเจน ทำให้ประชาชนเกิดอาการ Panic Buying ซึ่งในทางรัฐประศาสนศาสตร์ถือเป็นความล้มเหลวของการจัดการอุปสงค์ ข้อมูลที่ส่งออกมาจาก "ทำเนียบรัฐบาล" มักเน้นความสงบเรียบร้อย (เช่น "น้ำมันมีพอ") แต่ข้อมูลจาก "หน่วยงานระดับปฏิบัติ" หรือ "รัฐวิสาหกิจด้านพลังงาน" กลับแสดงตัวเลขสต็อกที่วิกฤต ความย้อนแย้งนี้ในทางทฤษฎี ซึ่งทำลายเอกภาพของนโยบายที่สวนทางกับความเป็นจริง รัฐบาลพยายามสื่อสารเรื่องการก้าวสู่ยุคพลังงานสะอาด (Green Energy) แต่ในขณะที่ประชาชนกำลังเดือดร้อนจากน้ำมันขาดแคลน การสื่อสารเรื่อง "อนาคตสีเขียว" กลับถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ห่างไกลและไม่ตอบโจทย์วิกฤตเฉพาะหน้า ช่องว่างความเชื่อมั่นไม่ได้เกิดขึ้นจาก "การไม่มีข้อมูล" แต่เกิดจาก "คุณภาพและเจตนา" ของการสื่อสารที่ประชาชนสัมผัสได้ เมื่อรัฐบาลไม่สามารถทำนาย (Predict) หรือควบคุม (Control) สถานการณ์น้ำมันได้ ประชาชนจะสูญเสียความเชื่อมั่นในสถาบัน และหันไปสร้างเครือข่ายความเชื่อมั่นกันเองในภาคประชาสังคม เช่น การเช็กราคาน้ำมันและจุดจำหน่ายผ่านกลุ่มโซเชียลมีเดียแทนการรอประกาศจากรัฐแม้รัฐบาลจะพยายามแสดงความโปร่งใสด้วยการแถลงข่าวบ่อยครั้ง แต่หากเป็นการแถลงที่ "ไร้คำตอบที่ชัดเจน" จะยิ่งขยายช่องว่างความเชื่อมั่นให้กว้างขึ้น ตามทฤษฎี Erosion of Legitimacy (การกัดเซาะความชอบธรรม) ซึ่งอาจนำไปสู่การประท้วงหรือการต่อต้านนโยบายอื่น ๆ ในอนาคต

ประการที่สาม ในมิติทางนโยบายสาธารณะ รัฐบาลแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของรัฐ (State Capacity) ผ่านรูปแบบการบริหารงานแบบตั้งรับ (Reactive Approach) และความล่าช้าในการวินิจฉัยปัญหาเชิงโครงสร้าง (Policy Lag) ภาครัฐใช้เวลาเกือบ 3 สัปดาห์นับจากจุดเริ่มต้นของวิกฤตกว่าจะออกมาตรการแก้ไขปัญหาคอขวดด้านโลจิสติกส์ เช่น การปลดล็อกให้รถขนส่งน้ำมันวิ่งได้ตลอด 24 ชั่วโมง หรือการอนุญาตให้นำน้ำมันสำรองออกมาจำหน่าย ซึ่งความล่าช้านี้ได้สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจไปแล้วในวงกว้าง รัฐบาลขาดระบบ Early Warning System ที่มีประสิทธิภาพ แม้จะมีข้อมูลความผันผวนของราคาพลังงานล่วงหน้า แต่กลไกการพยากรณ์ของกระทรวงพลังงานกลับไม่สามารถประเมินพฤติกรรมการกักตุน (Hoarding Behavior) ของผู้ค้าและประชาชนได้ ส่งผลให้การเตรียมน้ำมันสำรองทางยุทธศาสตร์ (Strategic Petroleum Reserve) ผิดพลาด การกระจายน้ำมันสำรองไปยังจุดที่ขาดแคลนในต่างจังหวัดมีความล่าช้า สะท้อนถึงปัญหาในระบบโลจิสติกส์ภาครัฐและสัญญาผูกพันกับภาคเอกชนที่ไม่

ยืดหยุ่นพอในภาวะฉุกเฉินรัฐไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายควบคุมการกักตุนน้ำมันได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิด "ตลาดมืด" และการปั่นราคาในระดับท้องถิ่นความล้มเหลวของการบริหารจัดการภาวะวิกฤตรัฐบาลพยายามรักษา "เขตแดนหนี้สาธารณะ" ไปพร้อมกับการ "พยุงราคาน้ำมัน" การพยายามรักษาสองเป้าหมายพร้อมกันทำให้การตัดสินใจอุดหนุนกองทุนน้ำมันมีความครึ่ง ๆ กลาง ๆ จนไม่สามารถหยุดภาวะซ็อกของตลาดได้ การตอบสนองที่ล่าช้าในทางนโยบายมีสิ่งที่เรียกว่า Implementation Lag คือเวลาที่มาตรการลดภาษีสรรพสามิต จะเห็นผล หรือน้ำมันสำรองจะเดินทางไปถึงปั๊ม ความเชื่อมั่นของประชาชนก็พังทลายไปก่อนแล้วการขาดการเรียนรู้ทางนโยบายรัฐบาลมักใช้วิธีแก้ปัญหแบบเดิม คือการกู้เงินมาโปะกองทุนน้ำมัน แทนที่จะใช้โครงสร้างภาษีคาร์บอนหรือกลไกราคาแบบขั้นบันไดมาบริหารจัดการความต้องการ (Demand Management) ตั้งแต่แรก

วิกฤตน้ำมันปี 2569 ไม่ใช่เพียงวิกฤตด้านทรัพยากร แต่เป็น "วิกฤตเชิงสมรรถนะ" ของรัฐบาลไทย ที่โครงสร้างส่วนกลาง ไม่สามารถตอบสนองต่อพลวัตของตลาดโลกที่รวดเร็วได้ ความไม่สอดคล้องระหว่างการประกาศมุ่งสู่เศรษฐกิจสีเขียวกับการบริหารจัดการฟอสซิลที่ล้มเหลว ยิ่งตอกย้ำช่องว่างความเชื่อมั่น ให้กว้างขึ้น

ภาพรวมของการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัญหาอย่างแยกไม่ออก กล่าวคือ ความล้มเหลวในการแทรกแซงราคาทางเศรษฐศาสตร์ (มิตินี้ 1) ได้สร้างปัญหาหนี้งานที่รัฐบาลไม่ได้เตรียมรับมือ บังคับให้รัฐต้องใช้การสื่อสารภาวะวิกฤตแบบผลกระทบและปฏิเสธความจริง (มิตินี้ 2) ซึ่งท้ายที่สุด เมื่อการสื่อสารไม่ตรงกับข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ จึงสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของรัฐ ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างบูรณาการ (มิตินี้ 3) วิกฤตการณ์ครั้งนี้จึงเป็นบทเรียนสำคัญที่ตอกย้ำว่าการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ดีไม่อาจมองข้ามความเป็นจริงทางเศรษฐศาสตร์ และต้องอาศัยการสื่อสารที่โปร่งใสเพื่อรักษาความเชื่อมั่นของประชาชนในยามวิกฤต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากบทเรียนความล้มเหลวในการจัดการวิกฤตการณ์น้ำมันช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2569 บทความนี้ จึงขอเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อยกระดับขีดความสามารถของรัฐ (State Capacity) ในการรับมือกับความท้าทายในอนาคต โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการปล่อยให้กลไกตลาดทำงานคู่ขนานไปกับการปกป้องผลกระทบต่อภาคประชาชน ผ่านข้อเสนอแนะตามกรอบ 3 มิติ ดังต่อไปนี้

1. การปรับกระบวนการทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์ จากการอุดหนุนแบบเหมารวมสู่มาตรการเฉพาะจุด รัฐบาลควรยกเลิกการใช้กลไกกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อแทรกแซงราคาแบบเหมารวม (Blanket Subsidy) ซึ่งบิดเบือนกลไกตลาดและสร้างภาระหนี้สาธารณะแฝงอย่างมหาศาล และควรเปลี่ยนผ่านไปสู่ "ชุดมาตรการทางเลือก" ที่มีประสิทธิภาพและตรงจุด (Targeted Policy Instruments) เพื่อรักษาสภาพคล่องของห่วงโซ่อุปทาน โดยหลีกเลี่ยงแรงต้านจากมวลชน (Public Backlash) ผ่านกลไกดังนี้

การลดภาษีสรรพสามิตน้ำมันชั่วคราว (Temporary Excise Tax Cut) ใช้เป็นกลไกหลักในการปรับลดโครงสร้างราคาหน้าสถานีบริการโดยตรง ซึ่งมีความโปร่งใสและมีกรอบเวลาที่ชัดเจนกว่าการกักขังเงินผ่านกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงมาอุดหนุนจนเสียสภาพคล่อง

การลอยตัวราคาแบบขั้นบันได (Step-by-Step Managed Float) หลีกเลี่ยงการปล่อยให้ราคาพุ่งสูงขึ้นอย่างฉับพลัน (Price Shock) โดยใช้วิธีทยอยปรับเพดานราคาให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงทีละระดับเพื่อให้ประชาชนและภาคธุรกิจมีเวลาในการปรับตัวและลดการบริโภคพลังงานที่ไม่จำเป็น

การอุดหนุนแบบเจาะจงเป้าหมาย (Targeted Subsidy) โอนย้ายงบประมาณที่เคยใช้ผู้คนทั้งประเทศ มาเป็นการให้ความช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มเปราะบางและภาคส่วนที่จำเป็น เช่น การใช้บัตรส่วนลดน้ำมัน (Fleet Card) สำหรับภาคการขนส่งสาธารณะและรถบรรทุกสินค้า เพื่อป้องกันการผลักภาระต้นทุนไปสู่ราคาสินค้าอุปโภคบริโภค

มาตรการบรรเทาทุกข์ทางอ้อม (Indirect Relief Measures) ในช่วงที่ราคาพลังงานอยู่ในระดับสูง รัฐสามารถลดทอนความเดือดร้อนด้วยการลดรายจ่ายด้านอื่น ๆ เพื่อชดเชย เช่น การอุดหนุนค่าสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะช่วยรักษาสมดุลอำนาจซื้อของประชาชนในภาพรวมได้

2. การยกระดับการสื่อสารภาวะวิกฤต จากการลดทอนปัญหาไปสู่ความโปร่งใสเชิงประจักษ์ ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการสื่อสารเพื่อ "รักษาภาพลักษณ์ทางการเมือง" มาเป็น "การสื่อสารบนฐานของข้อเท็จจริงและความโปร่งใส (Transparency-based Communication)" เมื่อเกิดวิกฤตรัฐต้องกล้าที่จะยอมรับถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง (เช่น ปัญหาสภาพคล่องของผู้ประกอบการจนไม่สามารถจัดส่งน้ำมันได้) พร้อมทั้งอธิบายแผนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม การให้ข้อมูลที่ครบถ้วนทั้งด้านบวกและด้านลบ จะช่วยสยบข่าวลือ บริหารความคาดหวัง และป้องกันพฤติกรรมการตื่นตระหนกซื้อ (Panic Buying) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนกว่าการใช้กลยุทธ์ผลักภาระ (Scapegoating) หรือการปฏิเสธความจริง

3. การสร้างความยืดหยุ่นเชิงนโยบาย การบูรณาการและการลดทอนกฎระเบียบชั่วคราว รัฐบาลควรพัฒนากลไกการบริหารจัดการวิกฤตแบบคล่องตัว (Agile Crisis Management) โดยมีแผนเผชิญเหตุทางเลือก (Contingency Plan) ที่พร้อมใช้งานทันที หากเกิดสัญญาณเตือนของภาวะชะงักงันในห่วงโซ่อุปทาน รัฐต้องมีกลไกทางกฎหมายที่พร้อม "ปลดล็อกและลดทอนกฎระเบียบชั่วคราว (Temporary Deregulation)" เพื่อแก้ไขปัญหาคอขวดด้านโลจิสติกส์ เช่น การผ่อนผันเวลาวิ่งของรถขนส่ง หรือการอนุญาตให้ดึงน้ำมันสำรองทางกฎหมายออกมาใช้ โดยกลไกเหล่านี้ต้องสามารถสั่งการได้ทันทีภายใน 24-48 ชั่วโมงแบบบูรณาการข้อมูลร่วมกับภาคเอกชน โดยไม่ต้องรอให้วิกฤตลุกลามจนเกิดความล่าช้าเชิงนโยบาย (Policy Lag)

4. ข้อเสนอแนะเชิงการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายรัฐบาลที่มีสัญญาประชาคมไว้กับประชาชนตอนหาเสียงเลือกตั้งและแถลงไว้ต่อรัฐสภาจะสำเร็จเป็นรูปธรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับกลไกการบริหารงานของภาครัฐ อันมีระบบราชการเป็นเสาหลักสำคัญที่จะนำนโยบายนั้นสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลหรือไม่

ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมีสำคัญมาก สรุปได้ดังนี้ (Thamrongthanyawong, 2001)

ประการแรก ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้ตัดสินใจนโยบาย ในกรณีที่มีการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของนโยบาย จะส่งผลให้ผู้ตัดสินใจนโยบายได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชน เพราะได้กระทำการตัดสินใจเลือกนโยบายที่ถูกต้องและเลือกหน่วยปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นผลดีต่ออนาคตทางการเมืองของผู้ตัดสินใจนโยบาย ในทางตรงกันข้ามถ้าหากการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความล้มเหลว จะส่งผลให้ผู้ตัดสินใจนโยบายถูกตำหนิหรือวิพากษ์วิจารณ์ทางลบจากประชาชน ทั้งต่อการตัดสินใจเลือกนโยบายที่ไม่เหมาะสมและความบกพร่องในการควบคุมและกำกับหน่วยปฏิบัติหรือการมอบหมายให้หน่วยปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมเป็นผู้รับผิดชอบ เป็นต้น

ประการที่สอง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่นำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จตาม เป้าประสงค์ จะทำให้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้รับการแก้ไขด้วยดี กลุ่มเป้าหมายได้รับความพึงพอใจ ถ้านำไปปฏิบัติไม่ได้กลุ่มเป้าหมายอาจเรียกร้องด้วยวิธีต่างๆ ทำให้การบริหารงานของรัฐบาลมีความยุ่งยากมากขึ้น

ประการที่สาม ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อหน่วยปฏิบัติ ในกรณีที่การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ หน่วยปฏิบัติจะได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจทั้งจากผู้กำหนดนโยบายและกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นหน่วยปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประการที่สี่ ความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร เนื่องจากทุกประเทศมีทรัพยากรที่จำกัด ดังนั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสามารถแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายหรือสังคมอย่างได้ผล ไม่เกิดภาวะการสูญเปล่าหรือต้องกลับมาแก้ไขใหม่ ทรัพยากรในที่นี้หมายถึงความรวมทั้งบุคลากรงบประมาณ อุปกรณ์และเวลาที่ต้องใช้ไปทั้งหมด

ประการที่ห้า ความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญต่อการก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแผนงานและโครงการพัฒนาต่างๆ ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ จะส่งผลให้การพัฒนาประเทศบรรลุเป้าหมายเพื่อความก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีและมีความสุข

ประการสุดท้าย ความสำคัญต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะในกระบวนการวิเคราะห์นโยบายนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติเข้าไปมีบทบาทตั้งแต่กระบวนการกำหนดทางเลือกนโยบาย กล่าวคือนักวิเคราะห์นโยบายจะต้องคำนึงถึงการพิจารณาทางเลือกนโยบายที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเท่านั้น เพื่อให้มั่นใจว่าทุกทางเลือกที่นำมาวิเคราะห์จะไม่ก่อให้เกิดความสูญเปล่า และในการจัดทำนโยบายก็จะต้องคำนึงถึงการกำหนดแนวทางการนำไปปฏิบัติที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและสามารถนำไปปฏิบัติ

ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมีส่วนสำคัญอย่างมาก ต่อกระบวนการนโยบายว่านโยบายนั้นจะมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่ารัฐหรือรัฐบาล ต้องเป็นตัวแทนของรัฐในการดำเนินการแทนประชาชนทุกคน โดยเฉพาะการให้ได้รับซึ่งสินค้าและบริการสาธารณะพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนทุกคนในรัฐเข้าถึงซึ่งสินค้าและบริการสาธารณะนั้นทั่วถึงและเท่าเทียมกัน การนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ไม่เพียงแต่จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอย แต่ยังเป็นการฟื้นฟู "ความไว้วางใจ (Trust)" และเสริมสร้าง "ภูมิคุ้มกัน" ให้กับระบบนโยบายสาธารณะของไทย ให้มีความเข้มแข็งและพร้อมรับมือกับความผันผวนของโลกยุคใหม่ได้อย่างยั่งยืน

ข้อจำกัดของการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การศึกษานี้ อาศัยรูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ภายในกรอบเวลา 1-23 มีนาคม พ.ศ. 2569 จึงมีข้อจำกัดที่ควรระบุ ได้แก่ (1) ข้อมูลทุติยภูมิจากสื่อมวลชนอาจมีอคติในการนำเสนอและสะท้อนสถานการณ์เฉพาะพื้นที่และช่วงเวลา ทำให้ไม่อาจสรุปเป็นภาพรวมทั้งประเทศได้อย่างสมบูรณ์ (2) การเข้าถึงข้อมูลภายในของหน่วยงานรัฐและผู้ค้าน้ำมันมีอยู่อย่างจำกัด การวิเคราะห์จึงอาศัยเอกสารที่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นหลัก และ (3) กรอบเวลาที่สั้นทำให้ไม่ครอบคลุมผลกระทบระยะยาวและกระบวนการเรียนรู้เชิงนโยบายภายหลังวิกฤต สำหรับการวิจัยในอนาคต ควร (1) ใช้ระเบียบวิธีเชิงประจักษ์เพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้กำหนดนโยบาย ผู้ค้า และผู้บริโภค เพื่อยืนยันข้อค้นพบแบบสามเส้าที่หนักแน่นขึ้น (2) ศึกษาเปรียบเทียบกับกรการบริหารวิกฤตพลังงานในเหตุการณ์ก่อนหน้าหรือในต่างประเทศ เพื่อประเมินประสิทธิผลของมาตรการเฉพาะจุดเทียบกับการอุดหนุนแบบเหมารวม และ (3) พัฒนาตัวชี้วัดชี้วัดความสามารถของรัฐและระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับการบริหารห่วงโซ่อุปทานพลังงานในภาวะวิกฤต

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2569, 11 มีนาคม). รมว.พลังงาน ชี้แจง “ตรึงราคาดีเซล” ใช้กองทุนน้ำมันช่วยพยุงราคา พร้อมรณรงค์ใช้ E20 มากขึ้น เพิ่มสัดส่วนเชื้อเพลิงชีวภาพ ลดพึ่งพาน้ำมันดิบ ย้ำ เชื้อเพลิงไทยไม่ขาดแคลน. <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/485040>
- กระทรวงพลังงาน. (2569ก, 3 มีนาคม). รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ประกาศใช้กลไกกองทุนตรึงราคาน้ำมัน พยุงราคาดีเซลคงที่ 29.94 บาท เป็นเวลา 15 วัน. <https://www.energy.go.th/th/minister-news/30409>
- _____. (2569ข, 5 มีนาคม). รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ยืนยันปริมาณน้ำมันสำรองหาเพิ่มได้เป็น 95 วันแล้ว และยังคงจัดหาอย่างต่อเนื่อง. <https://energy.go.th/th/minister-news/30410>

- _____. (2569ค, 17 มีนาคม). “พลังงาน” ขยับขึ้นดีเซล 50 สตางค์ ตรึงเพดานไม่เกิน 33 บาทต่อลิตร เตรียมเพิ่มทางเลือก B10 และ B20 ราคาต่ำ ลดราคาหัวใจให้ใช้ E20 พร้อมเร่งแก้ปัญหาขาดแคลน น้ำมัน. <https://www.energy.go.th/th/minister-news/30419>
- _____. (2569). รายงานสถานการณ์พลังงานรายไตรมาส: วิฤตการณ์และการปรับตัว. ส่วนประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน.
- รัฐบาลไทย. (2569ก, 4 มีนาคม). นายกฯ “อนุทิน” ยืนยัน ตรึงดีเซล 15 วัน สบขาวล็อกกักตุนน้ำมันจาก สงครามตะวันออกกลาง. <https://www.thaigov.go.th/th/news/162036>
- _____. (2569ข, 9 มีนาคม). พลังงานไทยยังเพียงพอ! รัฐบาลพร้อมดูแลราคาสินค้าไม่ให้เกิดกระทบ ประชาชน. <https://www.thaigov.go.th/th/news/162173>
- _____. (2569ค, 15 มีนาคม). รัฐบาลยืนยันน้ำมันไทยไม่ขาดแคลน ชี้บางปั๊มขาดช่วงจากความต้องการ สูงกว่าปกติ ขอประชาชนอย่าตื่นตระหนก. <https://www.thaigov.go.th/th/news/162327>
- _____. (2569ง, 17 มีนาคม). ศบก. ถกเข้มแนวทางขนส่งน้ำมัน เพิ่มเที่ยววิ่ง ขยายเวลาจัดส่ง หวัง กระจายน้ำมันไปยังสถานีบริการต่าง ๆ. <https://www.thaigov.go.th/th/news/162391>
- _____. (2569จ, 19 มีนาคม). ศบก. เร่งมาตรการกระจายน้ำมันทั่วประเทศ ผ่อนปรนขนส่ง 24 ชม. เพิ่ม เที่ยววิ่ง พร้อมเสริม B20 แก้ปัญหาตึงตัว ด้านนายกฯ เน้นย้ำน้ำมันเพียงพอ ขอประชาชนไม่ จำเป็นต้องกักตุน มั่นใจบริหารจัดการได้. <https://www.thaigov.go.th/th/news/162441>
- สำนักงานกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง. (2569). รายงานฐานะกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ณ วันที่ 15 มีนาคม 2569. <https://www.offo.or.th/th/estimate/fuelfund-status>
- ไทยพีบีเอส. (2569ก, 10 มีนาคม). พลังงาน ยันปั๊มเปิดปกติ ยังไม่ใช้มาตรการปิดหลัง 4ทุ่ม ย้ำน้ำมันสำรองมี มากกว่า 3 เดือน. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/503181>
- Coombs, W. T. (2015). *Ongoing crisis communication: Planning, managing, and responding* (4th ed.). Sage Publications.
- Mankiw, N. G. (2020). *Principles of economics* (9th ed.). Cengage Learning.
- Seeger, M. W. (2006). *Best practices in crisis communication: An expert panel process. Journal of Applied Communication Research*, 34(3), 232-244. <https://doi.org/10.1080/00909880600769944>
- Stiglitz, J. E., & Rosengard, J. K. (2015). *Economics of the public sector* (4th ed.). W. W. Norton & Company.
- Wolf, C., Jr. (1993). *Markets or governments: Choosing between imperfect alternatives* (2nd ed.). MIT Press.

Yuen, K. F., Wang, X., Ma, F., & Li, K. X. (2020). The psychological causes of panic buying following a health crisis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(10), 3513. <https://doi.org/10.3390/ijerph17103513>